

Iš kur mes esame kilę? Europos ir pilietiškumo istorija

Pradėkime analizuoti Europos pilietiškumo koncepciją nuo pat pradžių. Kurioje Europos šalyje buvo sukurta pilietiškumo koncepcija? Kaip ji keitė savo pavidalą bėgant šimtmečiams? Viena skyriuje būtų neįmanoma aprašyti nei visos pilietiškumo, nei Europos pilietiškumo istorijos. Todėl šiame skyriuje norėtume panagrinėti, iš kur kilusios kai kurios mūsų intelektualinio palikimo idėjos ir tradicijos. Be abejo, norime akcentuoti, jog šiame skyriuje pateikiama informacija yra subjektyvi. Tačiau mes norime pakviesti Jus į kelionę. Atraskite genialias idėjas, žymius mąstytojus, permastykite jų mintis ir įsitikinimus, ir būtinai susidarykite savo nuomonę. Linkime geros kelionės!

Pilietiškumo koncepcija senovėje

Manoma, kad pilietiškumo koncepcija pirmą kartą buvo suformuluota senovės Graikijoje ir Romoje. Naujaisiais laikais pilietiškumo koncepcija pasireiškė tuo, jog bent dalis piliečių dalyvavo kuriant ir priimant įstatymus bei renkant vykdomąją valdžią. Neabejotinai, tai galima laikyti pirmosiomis modernios pilietybės koncepcijos apraiškomis! Tačiau daugelyje senovės Graikijos miestų-valstybių tik laisviems piliečiams (vyrams) buvo suteikta teisė dalyvauti visuomenės gyvenime. Taigi, piliečiai buvo tuometinės visuomenės mažuma. Vaikai, moterys, vergai ir užsieniečiai nebuvo laikomi piliečiais. Senovės Romoje piliečio statusą „civitas“ buvo galima įgyti bei prarasti.

Taigi, kaip rodo šie pavyzdžiai, pilietybė egzistavo ne tik demokratinėse visuomenėse! Tačiau, nepaisant to, jau tuo metu tokie garsūs mąstytojai kaip graikų filosofas Platonas buvo įsitikinę, kad demokratija yra pati tinkamiausia pilietinės visuomenės organizavimo forma. Platonas tikėjo, kad jo „Respublika“ galėtų prasidėti tik po revoliucijos. Kaip matome iš istorijos, jis iš tiesų buvo teisus!

Kitas garsus filosofas, kuris nagrinėjo pilietiškumo klausimus, buvo Aristotelis. Dauguma jo idėjų, nors ir sukurtų daugiau nei prieš du tūkstančius tris šimtus metų, vaidina svarbų vaidmenį mūsų gyvenime, mūsų mąstyme ir mūsų veikloje. „Visuma yra didingesnė nei jos dalių suma“. Dažnai naudojame šią sentenciją, tačiau vargu, ar dauguma mūsų žino, kad ją sukūrė būtent Aristotelis. Mums yra svarbiausias jo įsitikinimas, kad bendruomenių egzistavimo priežastis yra žmonių poreikis būti ir gyventi drauge su kitais žmonėmis. Dauguma Aristotelio minčių yra laiko patikrintos. Jų teisingumą liudija daugiau nei 2 300 metų. Aristotelis tikėjo, kad gerai organizuota švietimo sistema (t.y. mokyklos ir neformalaus švietimo institucijos) kuria visuomenę, kurioje piliečiai siekia aukštesnių tikslų nei išgyvenimas. Tokie piliečiai nori gyventi drauge ir jausti socialinės atsakomybės jausmą. Nuostabu, ar ne?

Viena iš pilietiškumo apraiškų senovės Graikijoje, apie kurią, galbūt, esate girdėję, yra vadinama „Agora“. Tai – vieta ir piliečių veiklos centras senovės Atėnuose. Agoroje piliečiai priimdavo sprendimus, čia vykdavo diskusijos, buvo keičiamasi nuomonėmis. Agora buvo senovės Atėnų pilietinės visuomenės, pagrįstos bendruomeniniais ryšiais ir kolektyvizmu, centras.

Detalesnės informacijos apie piliečius senovėje galite rasti šiuose interneto svetainėse:

<http://www.fordham.edu/halsall/ancient/asbook.html>

<http://ancienthistory.about.com/>

<http://plato.evansville.edu/public/burnet/>

<http://www.wsu.edu/~dee/GREECE/GREECE.HTM>

<http://www.wsu.edu/~dee/ROME/ROME.HTM>

<http://sophies-world.com/SophieText/aristotle.htm>

http://home.earthlink.net/~pdistan/howp_2.html

Europos ir
pilietiškumo istorija

Šiuolaikiniai
požiūriai į
pilietiškumą

Tolimesnė
raida

Konceptuali mūsų
struktūra / sistema

Šiuolaikiniai
požiūriai į Europos
pilietiškumo ugdymą

Mūsų ugdomasis
požiūris į Europos
pilietiškumą

Pilietiškumo
scenarijai –
projektų pavyzdžiai

T-kit
apie Europos
pilietiškumą

Europos ir
pilietiškumo istorija

Šiuolaikiniai
požiūriai į
pilietiškumą

Tolimesnė
raida

Konceptuali mūsų
struktūra / sistema

Šiuolaikiniai
požiūriai į Europos
pilietiškumo ugdymą

Mūsų ugdomas
požiūris į Europos
pilietiškumą

Pilietiškumo
scenarijai –
projektų pavyzdžiai

Pilietiškumas išnyksta ir vėl atsiranda

“Pilietiškumo” koncepcija bei pagrindinės idėjos bei jos filosofija nuo feodalizmo laikų, kai keli žmonės valdė visus, iš esmės pasikeitė.

“Piliečių” koncepcija į Europą sugrįžo tik 16 a. ir renesanso epochoje. Pirmiausia “piliečiai” atsirado Italijos miestuose-valstybėse, kur piliečiais galėjo tapti žmonės, atitinkantys tam tikras sąlygas. Daugumoje miestų piliečiams buvo keliami tam tikri reikalavimai. Pavyzdžiui, Venecijoje, piliečiu galėjo tapti tas, kuris gyveno mieste jau 15 metų ir visą laiką mokėjo mokesčius.

Tačiau pilietiškumo koncepcija galutinai įsigalėjo tik Švietimo epochoje. Daugiau informacijos rasite arba susipažinsite su Renesansu šiose interneto svetainėse:

<http://www.historyguide.org/earlymod/lecture1c.html>

<http://www.oir.ucf.edu/wm/paint/glo/renaissance/>

<http://www.bartleby.com/65/ci/citystat.html>

<http://www.crs4.it/Ars/arshtml/arstitle.html>

Švietimo epocha Europoje

“Švietimas” yra išskirtinai Europinis filosofijos, meno, literatūros, muzikos, o taip pat socialinis, kultūrinis, lingvistinis ir politinis XVII a. pabaigos – XVIII a. judėjimas. Pagrindinė Švietimo epochos idėja yra ta, kad šiuo judėjimu buvo norima pažvelgti giliau, pamatyti pasaulį kitomis akimis. Be abejonės, su tuo buvo susijęs ir piliečių vaidmuo bei pilietiškumo svarba. Viena iš pagrindinių Švietimo koncepcijų teigia, kad niekas gyvenime ir pasaulyje nėra iš anksto nuspręsta. Visata yra iš esmės racionali, t.y. ją galima suvokti protu, taip pat protu ją galima kontroliuoti. Šios mintys bei senovės Graikijos miestai valstybės įkvėpė Žaną Žaką Ruso (Jean-Jacques Rousseau) sukurti mintį, kad visi piliečiai savo asmeninės naudos vardan privalo dalyvauti priimančioms politinėms sprendimams.

Švietimo epochos mąstytojų idėjos smarkiai paveikė to meto visuomenę. Didžioji Prancūzijos revoliucija iš esmės rėmėsi švietimo idėjomis. Šios idėjos taip pat yra JAV konstitucijos pagrindas. Net ir šiandien Ruso idėjos yra aktualios. Kaip po šimto metų nuo jų suformulavimo, pasakė Dž. Kenedis (John F. Kennedy)

“Politika – tai labiausiai įpareigojanti piliečio veikla”. Šioje vietoje galima cituoti daug žymių žmonių. Tik pagalvokite, kiek daug žmonių dabartiniu metu kiekvieną dieną kalba apie įvairias Švietimo epochoje propagotas idėjas per televiziją bei Jūsų bendruomenėje!

Deja, šioje vietoje nebegalime daugiau dėmesio skirti Švietimo epochos idėjoms, tačiau pateikiame kelias įdomias interneto svetaines, kuriose rasite informacijos apie Ruso ir Volterą (Voltaire), Hume'ą, Smith'ą ir daugelį kitų žymių filosofų bei jų idėjas:

<http://www.wsu.edu/~dee/ENLIGHT/ENLIGHT.HTM>

<http://mars.wnec.edu/~grempe/courses/wc2/lectures/enlightenment.html>

http://www.wsu.edu/~brians/hum_303/enlightenment.html

<http://europeanhistory.about.com/cs/enlightenment/>

http://home.earthlink.net/~pdistan/howp_7.html

T-kit
apie Europos
pilietiškumą

Liberalusis pilietiškumo suvokimas

Liberalai pilietybę suvokia kaip pagrindines piliečio teises, kurios yra suteikiamos visiems savo valstybei (bet ne šiuo metu valdančiai partijai) ištikimiams žmonėms.

Vienas pirmųjų ir įtakingiausių liberalizmo doktrinos šalininkų buvo anglų filosofas Džonas Lokas (John Locke). Jis teigė, jog pagrindinis valstybės egzistavimo tikslas yra jos piliečių, jų teisių ir laisvių apsauga. Suvokdami socialinius skirtumus tarp žmonių ir jų valdžios institucijų, piliečiai turi teisę laisvai mąstyti, tikėti, reikšti savo nuomonę, patys kurti savo gyvenimą, dirbti, pirkti ir parduoti, rinkti savo vyriausybę, pakeisti ją ir netgi surengti revoliuciją vyriausybei nuversti.

Be šių individo laisvės idėjų, kai kurie liberalizmo šalininkai domėjosi kolektyvizmo bei visuomenės plačiąja prasme klausimais. Škotų filosofas Džonas Stiuartas Milas (John Stuart Mill) manė, jog svarbiausias piliečio bruožas yra jo moralinis brandumas. Jo nuomone, šį bruožą pilietis gali įgyti tik tuomet, jei jis dalyvauja tam tikroje kolektyvinėje veikloje su kitais piliečiais, arba atlieka šią veiklą jų vardu. Laisvė gali visiškai atsiskleisti tik tuo atveju, kai ji pasireiškia kartu su atsakomybe ir lygybe. Kaip kartą pasakė Hobhouse'as, "Laisvė be lygybės, tai tarsi gražiai skambantis žodis su skurdžia reikšme" (1911, p. 38). Šį nepakeičiamą visų žmonių lygybės principą naudojo ir Stoikų filosofinis judėjimas, įkurtas senovės Atėnuose apie 300 m. prieš Kristų.

Taigi, remiantis šiomis dviem glaudžiai susijusiomis koncepcijomis, buvo įkurtos dvi mokyklos. Šių abiejų mokyklų atstovai tiki laisvės svarba. Paprastai mokyklos vadinamos "Liberalų individualistų" (ankstesnioji) ir "Liberalų komunos narių arba respublikonų" (vėlesnioji). Kaip matote, čia žodis "liberalus" naudojamas ne tik nusakyti laisvąją rinką, kaip dabar dažnai nutinka, kai liberalizmo judėjimą suprantame tik kaip laisvos rinkos skatinimą! Liberalizmo doktrinos, kaip ir Šveitimo epochos, poveikis jaučiamas ir iki šių dienų. Tik pagalvokite, kaip dažnai mes girdime, teiginį, kad piliečiai ne gimstama, o jais tampama. Kitaip tariant, žmonės turi užaugti demokratinėje aplinkoje, ir tik tuomet jie tampa demokratiniais piliečiais.

Daugiau apie liberalizmo idėjas galite rasti internete šiais adresais:

<http://www.worldlib.org>

<http://www.utm.edu/research/iep/l/locke.htm>

<http://www.turnleft.com/liberal.html>

<http://www.utm.edu/research/iep/m/milljs.htm>

<http://www.lymec.org>

http://www.britannica.com/heritage/article?content_id=1374

Revoliucijos

Remdamiesi Švietimo epochos racionaliu požiūriu į gyvenimą, žmonės ir toliau kūrė teorijas, kaip įtakoti ir keisti visuomenę. Kaip visi gerai žinome, mintis kažką pakeisti neišvengiamai iššaukia poreikį kažką pakeisti, o šis poreikis savo ruožtu iššaukia revoliucijas.

Didžioji Prancūzijos revoliucija buvo pirmoji didžiulė socialinė revoliucija. Dėl jos metu priimtos "Žmogaus ir piliečio teisių deklaracijos" ji laikoma daug svarbesne ir reikšmingesne nei Amerikos revoliucija, kuri įvyko anksčiau. Tik Rusijos revoliucija, įvykusi 1917 m. spalio mėn. ir paskatinusi modernųjį komunizmą, savo reikšme gali prilygti tam, kas įvyko Prancūzijoje XVIII a. pabaigoje.

Modernios respublikos kūrimas, griežtas valstybės ir bažnyčios kompetencijų atskyrimas, judėjimo už žmogaus teises gimimas, žymiųjų teisių triados "Laisvė, lygybė, brolybė" suformulavimas, pirmųjų feminizmo judėjimų užuomazgos – tiek daug reiškinį buvo tiesiogiai ar netiesiogiai įtakoti šių socialinių revoliucijų. Visų jų ir negalėtume išvardinti, galime tik pasiūlyti sužinoti daugiau apie kai kurių jų idėjas, įtaką ir svarbiausia, žmones, kurie juose dalyvavo!

http://www.britannica.com/history/euro/1/2_2.html

<http://www.thehistorychannel.co.uk/classroom/gcse/rus2.htm>

<http://www.wsu.edu/~dee/REV/>

<http://www.bbc.co.uk/education/modern/russia/russifla.htm>

<http://chnm.gmu.edu/revolution/browse/texts/>

<http://revolution.h-net.msu.edu/>

<http://www.pbs.org/ktca/liberty/>

<http://www.historyplace.com/unitedstates/revolution/>

Europos ir
pilietiškumo istorija

Šiuolaikiniai
požiūriai į
pilietiškumą

Tolimesnė
raida

Konceptuali mūsų
struktūra / sistema

Šiuolaikiniai
požiūriai į Europos
pilietiškumo ugdymą

Mūsų ugdomasis
požiūris į Europos
pilietiškumą

Pilietiškumo
scenarijai –
projektų pavyzdžiai

T-kit
apie Europos
pilietiškumą

Europos ir
pilietiškumo istorija

Šiuolaikiniai
požiūriai į
pilietiškumą

Tolimesnė
raida

Konceptuali mūsų
struktūra / sistema

Šiuolaikiniai
požiūriai į Europos
pilietiškumo ugdymą

Mūsų ugdomasis
požiūris į Europos
pilietiškumą

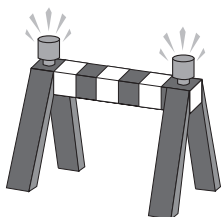
Pilietiškumo
scenarijai –
projektų pavyzdžiai

? ?

Kuriai iš aukščiau išvardintų mokyklų norėtumėte priklausyti?

Kuriai iš aukščiau išvardintų mokyklų norėtumėte vadovauti?

? ?

Kiekvienai išvardintų mokyklų sukurkite po žmogaus ūgio skulptūrą (Vaidmenų teatras), kuri parodytų santykius tarp piliečių, jų santykius su valstybe ir kitais jos subjektais.

Patalpinkite visas skulptūras vieną šalia kitos, apžiūrėkite jų skirtumus, vystymosi ir progreso požymius.

Daugiau informacijos apie "Vaidmenų teatrą" rasite internete adresu:
http://www.engage.nu/interact/Working_Methods/interactivetheatre.htm

Susipažinę su pagrindinėmis mokyklomis, kurios vienaip ar kitaip įtakojo šiandieninį pilietiškumo suvokimą, bei svarbiausiais įvykiais, kurie įtakojo mūsų dabartinę status quo, geriau išsivinsite kai kurias sąvokas, susijusias su pilietiškumu ir jo kilme. Nepamirškite, kad šios sąvokos dažnai yra įtakotos įvairių filosofinių judėjimų ir istorinių įvykių, apie kuriuos negalime pateikti visos išsamios informacijos. Taip pat nepamirškite, kad šios sąvokos, kaip ir visa skyriuje pateikiama informacija, buvo kruopščiai atrinktos ir aprašytos. Tikimės, kad šiame T-kit'e pateikiama informacija paskatins Jus apmąstyti su pilietiškumu susijusius dalykus.

Valstybė

"Valstybės" koncepcija, kaip bebūtų keista, gyvuoja tik du šimtus metų, nors mes dažnai įsivaizduojame visai kitaip. Istorija, tokia, kokią mes žinome, – tai ne valstybių istorija. Jums gali iškilti klausimas, ar valstybės koncepcija yra pereinama? Globalizacija, Europos Sąjungos iškilimas, didžiulė imigracija privertė valstybes, kurios anksčiau buvo uždarnos, tapti atviresnėmis. Ar ateityje apskritai išliks atskiros valstybės?

? ?

Kaip, Jūsų nuomone, atrodys valstybės po 20 metų?

? ?

Valstybės atsirado tik naujausiųjų laikų Europoje. Dauguma Europos statutų tik XIX a. pabaigoje sukūrė savo valstybes. Paprastai, po valstybės sukūrimo nusistovėdavo kalba, būdavo sukuriamas švietimo sistema, atsiradavo tokie nacionalinės kultūros simboliai kaip vėliava, himnas ir pan.

Nereiktų pamiršti, kad kai kurios valstybės susikurdavo atsitiktinai. Vėliau jos taip pat iširdavo arba būdavo pertvarkomos. Atsiminkite kad kai būdavo sukuriamas valstybė, jos piliečiais tapdavo tik kai kurie žmonės. Tie, kurie nepriklausydavo valstybei, niekada nebūdavo išgirsti. Kruopščiai nagrinėdami Europos integracijos procesą ir politinius debatus dėl imigracijos, galite stebėti šį procesą vykstantį dabar. Apibrėždami, kas priklauso ir kas nepriklauso Europos Sąjungai, mes nustatome ribas, kas yra įtraukiami į visuomenės procesus, o kas juose negalės dalyvauti. Tikriausiai Jūs pažįstate vieną ar kelis žmones, kurie jaučiasi tikrais europiečiais, tačiau pagal Europos Sąjungos įstatymus, nėra jos piliečiai.

Visos valstybės siekia aiškiai apibrėžti, kas yra jų piliečiai ir kas ne, kam leidžiama tapti piliečiais o kam ne. Tačiau šie procesai yra skirtingi įvairiose valstybėse. Kai kurios valstybės nustatydamos žmogaus priklausymą valstybei remiasi "jus sanguinis" (iš lotynų kalbos išvertus, tai reiškia "kraujo įstatymu"). Paprastai tariant, tai reiškia, kad vaikas perima savo tėvo ar motinos pilietybę. Kitose valstybėse pilietybė nustatoma pagal "jus soli" (lot.: "dirvos įstatymą"), t.y.: žmogaus pilietybę apsprendžia jo gimimo vieta. Abi šios sistemos yra antagonistinės, dažnai sąlygojančios dvigubos pilietybės arba nebuvo nė vienos valstybės piliečių fenomenus.

Dėl daugelio priežasčių šiuo metu valstybės nebėra tokios nesusijusios (stipriąja šio žodžio prasme) su kitomis valstybėmis. Šiuo metu vis labiau ir labiau stiprėja valstybių tarpusavio ryšiai ir tarpusavio priklausomybė. Prisiminkime Eurą – ši valiuta labai glaudžiai susiejo 12 Europos Sąjungos valstybių. Tačiau pirmasis pokario mėginimas suburti ir sustiprinti šiuos tarpusavio santykius yra Europos Tarybos sukūrimas. 1999 m. šventėme šios institucijos 50 m. jubiliejų.

.../...

T-kit
apie Europos
pilietiškumą

Europos ir
pilietiškumo istorija

Šiuolaikiniai
požiūriai į
pilietiškumą

Tolimesnė
raida

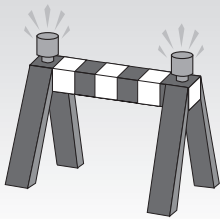
Konceptuali mūsų
struktūra / sistema

Šiuolaikiniai
požiūriai į Europos
pilietiškumo ugdymą

Mūsų ugdomasis
požiūris į Europos
pilietiškumą

Pilietiškumo
scenarijai –
projektų pavyzdžiai

Europos Sąjunga yra dar vienas sudėtingesnis Europos Sąjungos valstybių tarpusavio priklausomybės reguliavimo modelis. Pradžioje Europos Sąjunga funkcionavo tik kaip ekonominio bendradarbiavimo garantas. Dabar ji išaugo iki stiprios valstybių sąjungos, tapo panaši į konfederaciją ir turi tolesnių tikslų ir siekių. Europos Sąjunga pirmą kartą valstybių istorijoje sugebėjo valstybių suverenumą pakelti į aukštesnį – supranacionalinį lygį ir išlaikyti pusiausvyrą tarp naujojo suvereniteto ir nacionalinių interesų. Europos Sąjunga savo esme propaguoja tai, kad valstybė yra ne vienintelė kolektyvinio identiteto forma. Valstybė nėra svarbiausias asmeninio identiteto elementas.

Smegenų šturmo metodu išanalizuokite tai, kas, Jūsų manymu, yra svarbu šiandieninėje visuomenėje. Nedidelėse grupėse aptarkite, kaip šie dalykai gali būti nagrinėjami vietiniu, valstybės ar tarptautiniu lygmeniu.

Palyginkite įvairių grupių atsakymus, visi kartu aptarkite, kokiais lygiais turi būti priimami įvairūs sprendimai. Apgalvokite, kaip tai susiję su Europos Sąjunga.

Euras nebuvo pirmasis, kuris...

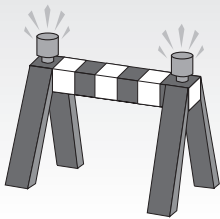
When the Euro was introduced on January 1, 2002, replacing twelve of the world's major currencies in one go, there was a lot to be read about the singleness of this event, the uniqueness of this moment and the outstanding achievement of twelve European countries.

But by going back more than a thousand years in European history, you will find out that there has been a truly European currency before. It was around 750 when Pepin the Short, King of the Franks, introduced the Silver Denier, a currency that remained Europe's standard for more than 500 years.

As is the history of nation states, the history of European currencies is amazingly brief. None of the Euro-states' currency was older than 200 years. The German Deutschmark had just turned 50 when it was replaced by the Euro. The life stories of most European currencies are surprisingly short, but very often people are convinced of the opposite. Were you?

Kiek laiko gyvavo Jūsų valstybės valiuta prieš įvedant Eurą?

Organizuokite diskusiją “Už” ir “prieš” bendros valiutos įvedimą Europoje”

Žmogaus teisės yra senesnės, nei Jūs galvojate...

Žmogaus teisių koncepciją senovės Graikijoje pirmieji sukūrė Stoikai. Šios koncepcijos užuomazgos randamos ir kitų ne Europos kultūrų istorijoje. Pirmasis rašytinis dokumentas “Magna Carta Libertatum”, kuriame išvardintos pagrindinės žmonių teisės, kaip manoma, buvo sukurtas XIII a. Anglijoje. Jį pasirašė Anglijos karalius Džonas (King John of England)

Švietimo epochos metu dauguma mąstytojų rėmėsi senovės graikų įsitikinimu, kad visi žmonės yra lygūs. XVII–XVIII a. susiformavo pagrindinių žmogaus teisių koncepcija.

Tačiau tik Švietimo epochos ir revoliucijų metu XIX a. pabaigoje žmogaus teisės (t.y. tos teisės, kurias žmonės gauna gimdami) tapo politinės diskusijos objektu.

.../...

T-kit
apie Europos
pilietiškumą

Europos ir
pilietiškumo istorija

Šiuolaikiniai
požiūriai į
pilietiškumą

Tolimesnė
raida

Konceptuali mūsų
struktūra / sistema

Šiuolaikiniai
požiūriai į Europos
pilietiškumo ugdymą

Mūsų ugdomasis
požiūris į Europos
pilietiškumą

Pilietiškumo
scenarijai –
projektų pavyzdžiai

1776 m. JAV Nepriklausomybės deklaracijoje parašyta, kad "visi žmonės gimsta lygūs, jie gauna tam tikras nepaneigiamas teises į gyvenimą, laisvę ir laimę". Neįtikėtina, tačiau, JAV konstitucija šių teisių nesuteikė vergams ir moterims.

1788 m. Po Didžiosios Prancūzijos revoliucijos buvo priimta "Žmogaus ir piliečio teisių deklaracija", kurioje buvo apibrėžtos pagrindinės žmogaus teisės. Šios teisės iš esmės nesiskyrė nuo tų, kurios buvo suformuluotos Nepriklausomybės deklaracijoje.

Tik 1948 m. gruodžio 10 d. Jungtinių Tautų organizacija vienbalsiai priėmė Visuotinę žmogaus teisių deklaraciją. Šia deklaracija pirmą kartą žmogaus teisės buvo suteiktos ne tik vyrams, bet ir visiems žmonėms.

Ar, Jūsų manymu, visi žmonės – vyrai, moterys, vaikai – privalo turėti vienodas teises? Ar žmonės turi būti verčiami laikytis visuotinės žmogaus teisių deklaracijos?

Kaip Jūs pasielgtumėte su tais žmonėmis, kurie pažeidžia bent vieną iš šioje deklaracijoje apibrėžtų teisių?

Vėliau buvo priimta daug žmogaus teisių standartų. Europos Tarybos nuopelnas yra tai, kad buvo priimta Europos "Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija". Ši konvencija apibrėžia visų Europoje gyvenančių žmonių teises. Žmonės, kurių teisės buvo pažeistos, gali kreiptis į Europos Žmogaus teisių teismą.

Apie žmogaus teises galiam būtų parašyti atskirą leidinį! Pateikiame sąrašą interneto svetainių, kuriose galite rasti daugiau informacijos apie žmogaus teises ir žmogaus teisių mokymus:

<http://www.coe.int/hre>

<http://www.un.org/Overview/rights.html>

<http://www.un.org/works/humanrights/humanrights1.html>

<http://www.echr.coe.int/>

<http://conventions.coe.int/treaty/en/WhatYouWant.asp?NT=005>

<http://www.unhchr.ch/>

Moterys

Visais laikais moterys sudarė maždaug penkiasdešimt procentų visos populiacijos. Tačiau nepaisant to, jos visuomet buvo ignoruojamos. Jau kelis kartus minėjome, kad tokios puikios idėjos kaip pagrindinių teisių buvimas ir apsauga dažnai buvo taikomos tik vyrams. Pradžioje moterys negalėjo naudotis šiomis teisėmis. Jeigu paimtumėte mokyklinį istorijos vadovėlį, kiek žymių moterų jame rastumėte?

Visi žinome, kad nė viena pasaulio valstybė iki šiol nėra visiškai įgyvendinusi lyčių lygybės politikos. Tačiau verta iškelti klausimą, ar istorijoje buvo bent viena moteris, kuri galėjo daryti daug įtakos? Prisiminkite ką tik perskaitytą skyrelį. Ar jame buvo paminėta nors vienos moters pavardė?

Peršasi išvada, kad moterys turėjo mažiau įtakos istorijoje. Tačiau išnagrinėję kasdieninio gyvenimo situaciją, galime drąsiai teigti tik viena – moterys nerašė istorijos ar istorijos vadovėlių.

Pateikiame sąrašą interneto svetainių, kuriose galite rasti daug įdomios informacijos apie moterų istoriją bei jų dabartinę padėtį. Smagaus skaitymo

<http://www.un.org/womenwatch/>

<http://www.un.org/womenwatch/daw/>

<http://www.lkwpl.org/wihohio/figures.htm>

<http://www.unifem.undp.org/>

<http://www.un-instraw.org/>

<http://www.ilo.org/public/english/bureau/gender/>

<http://www.feminist.org/>

Sužinojote apie pagrindinius pilietybės istorijos įvykius, perskaitėte apie kelias su pilietybe susijusias koncepcijas. Netrukus susipažinsite su naujausiais įvykiais ir ginčais dėl pilietyškumo. Tačiau prieš tai norėtume Jus pakviesti detaliau susipažinti su trumpa Europos istorijos apžvalga nuo Antrojo pasaulinio karo pabaigos, kuri, tikimės, Jums atskleis dabar vykstančių debatų apie Europos Sąjungos pilietiškumą socialinį kontekstą. Sėkmės!

T-kit
apie Europos
pilietiškumą

Europos ir
pilietiškumo istorija

Šiuolaikiniai
požiūriai į
pilietiškumą

Tolimesnė
raida

Konceptuali mūsų
struktūra / sistema

Šiuolaikiniai
požiūriai į Europos
pilietiškumo ugdymą

Mūsų ugdomas
požiūris į Europos
pilietiškumą

Pilietiškumo
scenarijai –
projektų pavyzdžiai

1946 m. rugsėjo 19 d.

Savo žymiojoje kalboje Ciūricho Universitete, Vinstonas Čerčilis (Winston Churchill) kviečia kurti "Jungtines Europos valstijas". Jo teigimu, [reikalingas] vaistas, kuris galėtų stebuklingai transformuoti visą žemyną ir jau po kelių metų Europa būtų tokia laisva ir laiminga kokia šiandien yra Šveicarija".

1948 m. balandžio 16 d.

Įkurta Europos ekonominio bendradarbiavimo organizacija (The Organisation for European Economic Co-operation). Šios organizacija buvo atsakinga už Maršalo plano įgyvendinimą. Šis planas buvo paskelbtas 1947 m., jame buvo išdėstytos Europos ekonominės rekonstrukcijos ir atgaivinimo po karo gairės. Šiandien ši organizacija vadinasi "Ekonominio bendradarbiavimo ir vystymosi organizacija" (Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD)). Jai priklauso 30 valstybių narių, kurios yra išsipareigojusios įgyvendinti demokratiją ir rinkos ekonomiką.

www.oecd.org

1948 m. gegužės 7-11 d.

Europos Komiteto unifikavimo judėjimo tarptautinis koordinavimo komitetas inicijavo Europos kongreso susitikimą Hagoje (Olandija). Šiam susitikimui pirmininkavo Vinstonas Čerčilis (Winston Churchill), jame dalyvavo 800 delegatų. Dalyviai nusprendė įkurti Europos sprendžiamąją asamblėją ir Ypatingąją Europos tarybą, kuri būtų atsakinga už politinės ir ekonominės Europos valstybių integracijos paruošimą. Susitikimo dalyviai taip pat siūlė priimti Žmogaus teisių chartiją bei įkurti instituciją, kuri būtų atsakinga už šios chartijos nuostatų laikymąsi – Teismą.

1949 m. balandžio 4 d.

12 valstybių atstovai Vašingtone pasirašo Šiaurės Atlanto sutartį. Taip sukuriamas karinis aljansas, kurio narės išsipareigoja esant reikalui ginti viena kitą. Šiandien Aljansui priklauso 19 narių, jis glaudžiai bendradarbiauja su Rusija. 2003 m. viduryje, tikimasi, kad NATO priklausys 26 valstybės.

www.nato.int

1949 m. gegužės 5 d.

Dešimt valstybių pasirašė Europos tarybos statutą, kuris išsipareigojo užtikrinti žmogaus teisių apsaugą, pliuralistinę demokratiją ir įstatymo viršenybę bei garantuoti demokratijos stabilumą Europoje. Šis statusas įsigaliojo tu pačių metų rugpjūčio 5 d. Pirmoji konsultacinės asamblėjos sesija įvyko Strasbūre 1949 m. rugsėjo mėn..

www.coe.int

1950 m. gegužės 9 d.

Žano Mone (Jean Monnet) ikvėptas, Robertas Šumanas (Robert Schuman), Prancūzijos užsienio reikalų ministras, pasiūlo, kad Prancūzija, Vokietija ar kita Europos valstybės, kurios norėtų prisijungti prie jų, bendrai telktų anglies ir plieno išteklius. Ši idėja buvo išdėstyta "Šumano deklaracijoje". Prie šio plano vėliau prisijungė 6 valstybės, ji patvirtino Europos Tarybos asamblėja.

1951 m. balandžio 18 d.

Šešios valstybės (Belgija, Prancūzija, Vokietija, Italija, Liuksemburgas ir Olandija) pasirašė Paryžiaus sutartį, kuria buvo įsteigta Europos anglies ir plieno bendrija (the European Coal and Steel Community (ECSC)), kuri dažnai laikoma dabartinės Europos Sąjungos pradininke. 1952 m. gegužės mėn. šios valstybės taip pat pasirašė Europos gynybos bendrijos steigimo sutartį.

T-kit
apie Europos
pilietiškumą

Europos ir
pilietiškumo istorija

Šiuolaikiniai
požiūriai į
pilietiškumą

Tolimesnė
raida

Konceptuali mūsų
struktūra / sistema

Šiuolaikiniai
požiūriai į Europos
pilietiškumo ugdymą

Mūsų ugdomasis
požiūris į Europos
pilietiškumą

Pilietiškumo
scenarijai –
projektų pavyzdžiai

1950 m. lapkričio 4 d.

Europos tarybos valstybės narės Romoje pasirašo Europos žmogaus teisių konvenciją. Ši konvencija įsigalioja 1953 m. rugsėjo 3 d., joje aprašomos pagrindinės žmogaus teisės ir laisvės. Konvencijoje taip pat pateikiamas tarptautinis mechanizmas, kuris turi užtikrinti, kad visos konvenciją pasirašiusios šalys laikysis jos nuostatų. Viena iš institucijų, kurių sukūrimą numatė ši konvencija, yra Europos Žmogaus teisių teismas, kuris buvo įkurtas Strasbūre 1959 m.

<http://conventions.coe.int/treaty/en/WhatYouWant.asp?NT=005>

1957 m. kovo 25 d.

Šešios valstybės (Belgija, Prancūzija, Vokietija, Italija, Liuksemburgas ir Olandija) pasirašė Romos sutartį, kuria buvo įsteigta Europos Ekonominė erdvė (the European Economic Area) bei Europos atominės energetikos bendrija (the European Atomic Energy Community). Šios sutartys įsigaliojo 1958 m. sausio 1 d. Jos atspindi perėjimą prie naujos kokybės Europos valstybių bendradarbiavimo ekonomikos ir politikos srityse

1959 m. sausio 20-21 d.

Septynios Europos Ekonominio bendradarbiavimo organizacijos (the Organisation for European Economic Co-operation) šalys – Austrija, Danija, Norvegija, Portugalija, Švedija, Šveicarija ir Jungtinė Karalystė nusprendė įkurti Europos laisvos prekybos asociaciją (the European Free Trade Association). Jų manymu, laisva prekyba galėtų padėti pasiekti šių valstybių augimo ir klestėjimo. Taigi, ši asociacija iš esmės buvo sukurta kaip priešprieša Europos Ekonominė erdvei (the European Economic Area), kuri buvo įkurta prieš vienerius metus.

<http://www.efta.int/structure/main/index.html>

1959 m. rugsėjo 18 d.

Remdamasi Europos žmogaus teisių konvencija, Europos Taryba Strasbūre įkūrė Europos Žmogaus teisių teismą. Ši institucija tapo atsakinga už konvenciją pasirašiusių valstybių išpaigojimų vykdymą. <http://www.echr.coe.int>

1961 m. rugpjūčio 13 d.

Pastatoma Berlyno siena.

1961 m. spalio 18 d.

Europos Tarybos valstybės narės Romoje pasirašo Europos socialinę chartiją (the European Social Charter). Ši chartija įsigalioja 1965 m. vasario 26 d. Chartijoje nustatomos gintinos socialinės ir ekonominės žmogaus teisės. Tuo ji panaši į Europos Žmogaus teisių konvenciją, kuri apibrėžia pilietinės ir politines žmogaus teises.

<http://www.humanrights.coe.int/cseweb/GB/index.htm>

1967 m. liepos 1 d.

Trijų Europos komisijų (EEA, EURATOM ir ECSC) vadovai pradeda dirbti viename komitete.

1973 m. sausio 1 d.

Danija ir Jungtinė Karalystė prisijungia prie Europos bendrijos.

1981 m. sausio 1 d.

Graikija tampa 10-ąja valstybe prisijungusia prie Europos bendrijos.

T-kit
apie Europos
pilietiškumą

1986 m. sausio 1 d.

Ispanija ir Portugalija tampa Europos bendrijos narėmis.

1989 m. liepos 1 d.

Michailas Gorbačiovas savo kreipimesi į Europos tarybos Parlamentinę Asamblėją pasiūlo naują nusiginklavimo strategiją. Po šios strategijos įgyvendinimo, Rytai ir Vakarai pastebimai suartėjo. Tuo pačiu sustiprėjo Europos Tarybos, kaip taikios ir stabilios Europos institucijos, vaidmuo.

1989 m. lapkričio 9 d.

Sugriaunama Berlyno siena. Tuo pačiu žlunga Komunizmo režimas ir suyra TSRS. Vaclavas Havelas šiuos įvykiuos vaizdžiai pavadino "grįžimu į Europą". Iš tiesų, šis apibūdinimas visiškai atspindi tiesą. Tai ir buvo sugrįžimas į Europą – Europinės ir tarptautinės organizacijos, tokios kaip ES, Europos Taryba, NATO, OECD ar EFTA, tuo metu turėjo išsikelti naujus tikslus. Tuo metu pirmą kartą po Antrojo pasaulinio karo visoje Europoje – nuo Atlanto vandenyno iki Rusijos sienos su Japonija - galėjo būti užtikrintas demokratijos stabilumas.

<http://www.historyguide.org/europe/lecture16.html>

1992 m. vasario 7 d.

Mastrichte pasirašyta Europos Sąjungos sutartis, dar žinoma kaip Mastrichto sutartis. Ši sutartis įsigaliojo 1993 m. lapkričio 1 d.. Mastrichto sutartimi kaip politinė sąjunga buvo įsteigta Europos Sąjunga, ji taip pat sąlygojo vieningos Europos rinkos įvedimą.

www.europa.eu.int

1993 m. spalio 8-9 d.

Pirmajame Europos Sąjungos valstybių narių vadovų susitikime Vienoje priimama deklaracija, kuria patvirtinami nauji politiniai prioritetai. Šie prioritetai gina tautinių mažumų teises, taip pat jais siekiama apsaugoti Europos Sąjungos piliečius nuo rasizmo, ksenofobijos ir netolerancijos.

1995 m. sausio 1 d.

Austrija, Suomija ir Švedija tampa Europos Sąjungos narėmis.

1996 m. vasario 28 d.

Rusijos Federacija tampa Europos tarybos nare, taigi ši organizacija tampa visiškai pan-europine.

2001 m. sausio 25 d.

Prie Europos Tarybos prisijungia Armėnija ir Azerbaidžanas. Dabar Europos Tarybai priklauso 43 valstybės.

2002 m. sausio 1 d.

12 Europos Sąjungos valstybių išveda vieną valiutą – eurą. Euro įvedimas žymi itin glaudžius valstybių narių tarpusavio santykius.

<http://europa.eu.int/euro/html/entry.html>

2002 m. balandžio 24 d.

Bosnija ir Hercegovina tampa 44 Europos tarybos nare.

Europos ir
pilietiškumo istorija

Šiuolaikiniai
požiūriai į
pilietiškumą

Tolimesnė
raida

Konceptuali mūsų
struktūra / sistema

Šiuolaikiniai
požiūriai į Europos
pilietiškumo ugdymą

Mūsų ugdomasis
požiūris į Europos
pilietiškumą

Pilietiškumo
scenarijai –
projektų pavyzdžiai

T-kit
apie Europos
pilietiškumą

Europos ir
pilietiškumo istorija

Šiuolaikiniai
požiūriai į
pilietiškumą

Tolimesnė
raida

Konceptuali mūsų
struktūra / sistema

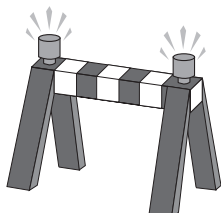
Šiuolaikiniai
požiūriai į Europos
pilietiškumo ugdymą

Mūsų ugdomasis
požiūris į Europos
pilietiškumą

Pilietiškumo
scenarijai –
projektų pavyzdžiai

Koks Jūsų gyvenimo įvykis labiausiai
įtakojo Jūs, kaip pilietį?

Paralėlė Nr. 1 “Piliečių autobiografijos”. Kiekvienas dalyvis turi nupiešti savo gyvenimo laiko juostą ir pažymėti joje svarbiausius įvykius, kurie įtakojo juos, kaip piliečius. Palyginkite ir aptarkite laiko juostas.

Jūs ką tik perskaitėte pagrindinius Europos pilietiškumo istorijos įvykius. Sužinojote apie pilietiškumo koncepcijos užuomazgas, vystymąsi, susipažinote su kai kuriomis su pilietybe susijusiomis koncepcijomis, prisiminėte po Antrojo pasaulinio karo vykusius istorinius įvykius. Tikimės, kad ši informacija leis Jums kitomis akimis pažvelgti į šiuo metu vykstančius debatus apie pilietiškumą Europoje. Dabar siūlome Jums susipažinti su pastarojo meto įvykiais ir debatais, susijusiais su Europos Sąjungos pilietybe. Linkime malonaus skaitymo!

T-kit
apie Europos
pilietiškumą

Pilietiškumo grįžimas Šiuo metu vyraujantys požiūriai į pilietiškumą

Tas populiarus žodis "pilietiškumas"...

Šis T-kit'as, kurį dabar laikote savo rankose, yra tik vienas iš daugelio įrodymų, kad tradicinis suvokimas, jog pilietiškumas – tai piliečių santykis su valstybe, prasiplėtė. Verta pastebėti, kad mes vis dažniau diskutuojame apie pačią "pilietiškumo" koncepciją.

Pabandykite pasinaudoti interneto paieškos sistema "Google". Į paieškos langelį mes įrašėme žodžius "European Citizenship" (angl.: "Europos pilietiškumas"), ir rezultatai pranoko mūsų lūkesčius – ši paieškos sistema surado apie 9 280 interneto tinklapių, kuriuose yra pavartotas šis žodžių junginys. Jei įrašytumėte "cizenship" (angl.: "pilietybė, pilietiškumas"), paieškos sistema surastų daugiau nei 1 560 000 tinklapių su šiuo žodžiu (tyrimas buvo atliktas 2002 m. kovo 10 d. naudojantis www.google.co.uk). Surastuose tinklalapiuose pateikiama konferencijų, tyrimų, knygų ir diskusijų medžiaga, susijusi su pilietiškumo klausimais. Tiesiog nuostabu, kad ši veikla ir toliau vykdoma!

Jei dalyvaudumėte debatuose, skaitytumėte įvairias publikacijas, išnagrinėtumėte įvairius interneto tinklapius, Jūs, be abejo, labiausiai nustebtumėte dėl to, kokias įvairias reikšmes autoriai suteikia žodžiui "pilietiškumas". Rob'as Gilbert'as teigia, kad pilietiškumas yra "platus, sudėtingas ir ginčytinas terminas" (1996, p. 46).

Kadangi "pilietiškumo" suvokimas vis dažniau prasiplečia už savo standartinių teisinio "piliečio santykio su valstybe" termino rėmų, pastaruoju metu "pilietiškumas" vis dažniau siejamas su kitu terminu – "pilietinė visuomenė". Todėl, mūsų nuomone, prieš pristatant pagrindinius pilietiškumo aspektus, svarbu išanalizuoti abiejų terminų – "piliečio ir valstybės santykio" ir "pilietinės visuomenės" esmę bei išskirti jų panašumus.

Šiuolaikinė pilietybė – tai daugiau nei tik valstybės suteikiamas statusas

"Turi pasą, gali balsuoti rinkimuose, tave gina valstybė."

Taip dažniausiai anksčiau buvo apibūdinama "pilietybė". Remiantis tokiu suvokimu, pilietiškumas – tai tiesioginis piliečių ir valstybės santykis, su aiškiai apibrėžtomis abiejų šalių teisėmis ir pareigomis.

1960-ųjų pabaigoje – 1970-ųjų pradžioje šis suvokimas ėmė keistis. Imta abejoti, kvestionuoti ir įvairiai interpretuoti "pilietiškumo" koncepciją. Pateiksime du apibrėžimus, kurie parodo tuo metu vykusius debatus bei atskleidžia, kaip buvo imta ieškoti pilietybės ir jausmų, moralės ir priklausymo jausmo ryšio.

"Pilietiškumas – tai moralės kodekso įgyvendinimas. Šiuo kodeksu yra pagrįsti mūsų santykiai su kitais žmonėmis – mes tobulėjame ir patys siekiame partnerystės, valstybė šiuo atveju nesikiša į mūsų santykius".

(Hayek'as, 1967)

"Pilietiškumas, tai statusas, kuris yra suteikiamas visiems bendruomenės nariams. Visi piliečiai turi vienodas teises ir pareigas. Negali būti visuotinai taikytinų principų, kuriais remiantis galėtume nustatyti šias teises ir pareigas, tačiau kiekviena visuomenė sukuria savo idealus piliečio portretą... Pilietiškumas yra susijęs su tiesioginės priklausomybės bendruomenei jausmu, kuris yra pagrįstas lojalumu civilizacijai. O civilizaciją kuria visi žmonės. Pilietiškumas – tai laisvų žmonių, kuriems teises ir pareigas suteikia įstatymas lojalumas"

(Marshall'as, 1973)

1990-aisiais pilietiškumo koncepcija buvo dar labiau išplėsta, taip pat buvo įvesta "įvairių dimensijų pilietiškumo" koncepcija, pilietiškumo koncepcija tapo glaudžiai susijusi su identiteto klausimu.

Europos ir
pilietiškumo istorija

Šiuolaikiniai
požiūriai į
pilietiškumą

Tolimesnė
raida

Konceptuali mūsų
struktūra / sistema

Šiuolaikiniai
požiūriai į Europos
pilietiškumo ugdymą

Mūsų ugdomas
požiūris į Europos
pilietiškumą

Pilietiškumo
scenarijai –
projektų pavyzdžiai

T-kit
apie Europos
pilietiškumą

Europos ir
pilietiškumo istorija

Šiuolaikiniai
požiūriai į
pilietiškumą

Tolimesnė
raida

Konceptuali mūsų
struktūra / sistema

Šiuolaikiniai
požiūriai į Europos
pilietiškumo ugdymą

Mūsų ugdomasis
požiūris į Europos
pilietiškumą

Pilietiškumo
scenarijai –
projektų pavyzdžiai

Tuo metu taip buvo bandoma reaguoti į tada vykčius globalizacijos ir migracijos reiškinius bei politines, socialines, ekonomines, kultūrinės ir ekologines jų pasekmes. Norėtume pateikti dar keletą to meto apibrėžimų, kurie iliustruoja “pilietiškumo” koncepcijos raidą:

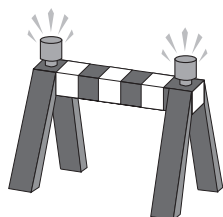
“Pilietiškumas – tai taiki kova visuomenėje, kurioje skatinamas dialogas.”
(Haberm’as, 1994)

“Pilietiškumas – tai ne tik atitinkamas statusas, kurį nusako teisių ir atsakomybių rinkinys, tai – identitetas, žmogaus priklausymo politinei bendruomenei išraiška”.
(Kymlicka ir Norman’as, 1995)

“Pilietiškumas – tai sudėtinga ir “daugiadimensinė” koncepcija. Joje persipina teisiniai, kultūriniai, socialiniai ir politiniai elementai. Pilietiškumas suteikia piliečiams teises ir pareigas, identiteto jausmą ir socialinius ryšius”.
(Ichilov’as, 1998)

“Pilietiškumas – tai aktyvi narystė ir dalyvavimas tų visuomenės narių, kuriems suteiktos teisės ir pareigos bei kurie turi galimybes įtakoti politiką. Trys ar keturios pilietybės – tai daugiau nei politinis ar teisinis statusas, tai – socialinis vaidmuo.”
(iš Cesar’io Birzea’o kalbos 2002 m. birželio mėn. pilotiniuose “Europos pilietybės” kursuose, kuriuos organizavo Europos Komisija ir Europos Taryba)

Aptarkite kai kurias iš tekste minimų citatų, sudarykite teiginių sąrašą. Išrinkite žmogų, kuris turės perskaityti po vieną teiginį, o likusieji turės pereiti į vieną ar kitą kambario pusę, priklausomai nuo to, ar jie sutinka, ar nesutinka su šiuo teiginiu. Paprašykite, kad žmonės iš abiejų stovyklų pasių pakomentuotų savo nuomonę. Tie žmonės, kuriuos įtikins priešingoje pusėje esančiųjų nuomonė gali pereiti į jų pusę. Po to būtinai aptarkite pratimą, pasiteiraukite, kaip jautėsi jo dalyviai. Stenkitės, kad šis aptarimas būtų konstruktyvus (žmonės dažnai yra linkę įsivelti į ilgas diskusijas)!

Šiame T-kite’s pateikiami apibrėžimai nėra išskirtiniai ar galutiniai. Jie tiesiog parodo, kaip įvairiai yra buvo ir yra suprantamas “pilietiškumo” terminas bei kaip jis pasikeitė ir buvo adaptuotas pastaruoju metu. Šie apibrėžimai parodo skirtingų koncepcijų ir pilietiškumo suvokimo panašumus.

Panašumai

Išvardinkite pateikimus kriterijus svarbos tvarka nuo 1 iki 4:

- Teisinis piliečio teisių aspektas (t.y.: teisė balsuoti rinkimuose)
- Priklausomybės tam tikrai bendruomenei jausmas
- Tikėjimas savimi vardan visų žmonių
- Praktinių įgūdžių ir gebėjimų dalyvauti politikoje ir/ar visuomenės veikloje turėjimas

T-kit
apie Europos
pilietiškumą

Common Elements

Vienas iš visuose “pilietiškumo” apibrėžimuose pasikartojančių elementų – tai priklausymas bendruomenei. Tokią bendruomenę galima apibūdinti įvairiais aspektais – jai būdingas bendras moralinių vertybių kodeksas, vienodos teisės ir pareigos, lojalumas civilizacijai ir priklausomybės jausmas.

Geografinė prasme bendruomenę galima apibūdinti dviem būdais. Pirmiausia, tai vietinė bendruomenė, kurioje žmonės gyvena. Iš kitos pusės, bendruomenė – tai valstybė, kuriai žmonės priklauso. Šie du bendruomenės suvokimo lygiai nėra išskirtiniai, jie susiję su koncepcijomis ir/ar apibrėžimais. Dažnai vienas iš šių lygių yra svarbesnis už kitą (Audigier’as, 2000, p. 17).

Kita bendra visų apibrėžimų savybė yra ta, kad pilietiškumas egzistuoja visuomenėje ir demokratinėje santvarkoje, kur piliečiams suteikiamos vienodos teisės ir pareigos. Šios teisės ir pareigos yra vykdomos gerbiant kitų piliečių teises ir tikintis, kad jie vykdys savo pareigas.

Įvairios koncepcijos ir kontekstai

Be ką tik išvardintų panašumų skirtingose “pilietiškumo” koncepcijos suvokimuose egzistuoja įvairūs skirtumai. Dažniausiai šie skirtumai išreiškiami žodžiais, vartojamais kartu su žodžiu “pilietybė”. Pavyzdžiui, “demokratinė pilietybė”, kurią skatina Europos taryba. Šiame žodžių junginyje būdvardis “demokratinė” pabrėžia tikėjimą, kad pilietybė turi būti pagrįsta demokratijos principais ir atitinkamomis vertybėmis, t.y. pliuralizmu, žmogiško orumo gerbimu ir įstatymo viršenybe.

Be aukščiau išvardintų elementų, kuriais remiantis galime lyginti, analizuoti, skirstyti ir diferencijuoti įvairias pilietiškumo koncepcijas, pilietiškumo koncepcijose egzistuoja ir neesminiai elementai. Jų reikšmė padidėja tik analizuojant specifinius atvejus, kuriems yra paruoštas ir taikomas pilietiškumo modelis. Tarkim, būdvardis “Europinis” yra naudojamas ir kaip teritorijos ir kaip tam tikro identiteto, susijusio su kultūrinėmis teisėmis, determinantas. Jo tikslia reikšmę galime suvokti tik analizuodami jo pavartojimo kontekstą, t.y.: politinį tikslą, institucines gaires ir/arba istorinę koncepcijos raidą.

Pilietinė visuomenė – kas tai?

Kaip supratote iš prieš tai pateiktos informacijos, pilietiškumo suvokimas prasiplėtė nuo teisinio visuomenės-valstybės santykio iki koncepcijos, kuri aprėpia daugiadimensinius piliečių ir visuomenės, piliečių ir jų bendruomenės ir pačių piliečių santykius. Pastaruoju metu “pilietiškumas” suvokiamas plačiau nei teisinis apibrėžimas. Be kitų aspektų, jis siejasi su asmeniniais priklausymo jausmais, tarkim priklausymo bendruomenei, kurios tolesnį gyvavimą galima tiesiogiai įtakoti. Pilietinė visuomenė – tai erdvė, kurioje galima realizuoti šią įtaką.

Egzistuoja daug “pilietinės visuomenės” apibrėžimų. Šį terminą vartoja daug žmonių, tačiau ne visi jį vartojantys turi omenyje tą pačią koncepciją. Nors šis terminas egzistuoja jau nemažai laiko, jo populiarumas itin išaugo per pastaruosius dvidešimt metų. Per su pastaruosius dešimtmečius, kaip teigia Forbig’as (2000), mes patyrėme šio termino ir koncepcijos “akivaizdų renesansą” visoje Europoje.

“Pilietinės visuomenės” terminą sugalvojo Škotijos Švietimo atstovai Adam’as Smith’as ir David’as Hume’as. Pradžioje šis terminas reiškė visuomenę apskritai, jis nebuvo taikomas tik demokratinėms visuomenėms (Wimberley’us, 1999, p. 1).

Vėliau apibrėžimas susiaurėjo iki ne valstybinių socialinių struktūrų, arba kitaip tariant, civilinė visuomenė buvo laikyta visuomenė, išskyrus valstybę.

Dar vėlesniais laikais ir, tikriausiai, šiandien populiariausia šio termino koncepcija apibrėžia pilietinę visuomenę kaip nevyriausybinę (o ypač, savanoriškų) organizacijų ir asociacijų veiklos sritį. Todėl, remiantis šiuo suvokimu, “pilietinė visuomenė” yra labai panaši į taip vadinamą “trečiąjį sektorių”.

Dauguma dabartiniu metu vykstančių meto apibrėžimų ir diskusijų siejasi su pastaruoju požiūriu. Dažniausiai yra ginčijamasi, ar religija, ekonomika ir/ar šeima yra laikytinos pilietinės visuomenės dalimi ar ne (Bahmueller’is, 2000, p. 1).

Europos ir
pilietiškumo istorija

Šiuolaikiniai
požiūriai į
pilietiškumą

Tolimesnė
raida

Konceptuali mūsų
struktūra / sistema

Šiuolaikiniai
požiūriai į Europos
pilietiškumo ugdymą

Mūsų ugdomas
požiūris į Europos
pilietiškumą

Pilietiškumo
scenarijai –
projektų pavyzdžiai

T-kit
apie Europos
pilietiškumą

Europos ir
pilietiškumo istorija

Šiuolaikiniai
požiūriai į
pilietiškumą

Tolimesnė
raida

Konceptuali mūsų
struktūra / sistema

Šiuolaikiniai
požiūriai į Europos
pilietiškumo ugdymą

Mūsų ugdomasis
požiūris į Europos
pilietiškumą

Pilietiškumo
scenarijai –
projektų pavyzdžiai

Visuotinai priimtas sociologinis pilietinės visuomenės apibrėžimas skelbia, kad:

“Pilietinė visuomenė gali būti apibūdinta kaip savo veiklą savarankiškai organizuojančių tarpusavyje susijusių grupių sistema ar kompleksas, kuris:

- 1) susideda iš tarpusavyje priklausančių grupių – oficialių valdžios institucijų ir privačių gamybos ir reprodukcijos subjektų, t.y.: įmonių ir šeimų;
- 2) sugeba priimti sprendimą ir imtis bendrų veiksmų ginant ir propaguojant savo interesus ir poreikius;
- 3) nesiekia atlikti nei valstybės, nei privačių gamybos ir reprodukcijos subjektų vaidmenų ar užsiimti politika; ir
- 4) sutinka veikti anksčiau apibrėžtą “pilietinės visuomenės” rėmų ribose, t.y “remtis abipuse pagarba”

(Schmitter'is, 1997, p. 240)

Kiekviena diskusija, nepriklausomai nuo konkretaus apibrėžimo, kuriuo ji remiasi, prasižada nuo pagrindinės tezės: “Visuomenė keičiasi”. Anksčiau “valstybės” apibrėžimas buvo griežtas ir neginčijamas, pastaruoju metu jis vis dažniau yra svarstomas ir koreguojamas. Nėra iki galo aišku, koks bus galutinis šio apibrėžimo variantas, tik viena aišku, jame atsispindės naujaisiu šiuo metu visuomenė vykstantys reiškiniai (Lauritzen'as, 1998).

Kaip Jūs suvokiate savo vaidmenį pilietinėje visuomenėje?
Kuris apibrėžimas yra Jums priimtinausias?

Europos Sąjungos ir Europos tarybos požiūris į pilietiškumą

Šiuo T-kit'u nesiekiamo pateikti visą informaciją, ką Europos Sąjunga ir Europos taryba nuveikė Europos Sąjungos pilietiškumo srityje. Net jei to ir siektume, paprasčiausiai nebūtų tam galimybės. Šiame leidinyje norėtume tiesiog akcentuoti kai kuriuos pilietiškumo aspektus.

Pirmiausia, norėtume pabrėžti, kad nei Europos tarybos, nei Europos Sąjungos steigimo dokumentuose nėra minimas žodis “pilietiškumas”. Šiuo metu abi šios institucijos itin akcentuoja pilietiškumo koncepciją – “Europos pilietiškumą”, “aktyvų pilietiškumą” ir/ arba “demokratinį pilietiškumą”.

Šio skyriaus pradžioje pateikėme pavyzdžių, kurie parodo, kad tiek Europos Sąjunga, tiek Europos taryba yra ne vienintelės institucijos propaguojančios “piliečių sugrįžimą”, kadangi šis reiškinys vyksta nuolat ir visais lygiais. Ar taip vyksta dėl to, kad mūsų demokratijos sistema yra pavojuje, kaip teigia dauguma žmonių turėdami omenyje menką piliečių dalyvavimą rinkimuose bei kituose tradicinėse dalyvavimo visuomenėje veiklose? Ar tai susiję su tuo, jog aktyvūs piliečiai ir pilietinė visuomenė privalo atlikti socialinę valstybės funkciją, kad geriausiai atitiktų socialinius lūkesčius? O galbūt tai tik dar viena socialinė nevyriausybinė organizacijų kampanija, vykdoma vien dėl to, kad šios organizacijos turėtų kuo užsiimti?

Norėdami atsakyti į šiuos klausimus, turėtume išleisti dar vieną leidinį. Atsakymai į juos yra tokie pat įvairūs kaip iš šio T-kit'o skaitytojai. Tačiau mes tikime, kad “pilietiškumo” koncepcija yra daugiau nei tik politinio nusivylimo aktas. Arba, kaip sako profesorius Franėois'as Audigier'as, “Nemanykime, kad “piliečių sugrįžimas” vyksta dėl pilietinės iniciatyvos, artumo ar atsakomybės, tai ne sėkminga krizės valstybėje ar demokratinėse politikos institucijose išdava” (Audigier'as, 2000, p. 14).

Įdomu pastebėti, lyginant Europos Sąjungą ir Europos tarybą, kad Europos Sąjungos dokumentuose pilietiškumas yra griežtai ir aiškiai apibrėžtas – tik tas žmogus, kuris turi vienos iš Europos Sąjungos valstybių pilietybę gali būti laikomas ES piliečiu. Iš kitos pusės, **Europos Žmogaus teisių konvencija** remiasi geografiniu požiūriu – ji gina visus Europos žemyne esančius žmones, nepriklausomai nuo jų tautybės. Tačiau dažnai, kai ES politikai kalba apie “Europos pilietiškumą”, jie turi omenyje žmogaus, gyvenančio Europos Sąjungoje pilietiškumą. Taigi, peršasi išvada, kad Europos pilietiškumas, bent jau tame kontekste, kuriame jį nagrinėjame šiame T-kit'e, yra daugiau nei šis ribotas ir išskiriantis dalį žmonių suvokimas.

Europos Žmogaus
teisių konvencija
(žiūrėti 26 psl.)

T-kit
apie Europos
pilietiškumą

Europos ir
pilietiškumo istorija

Šiuolaikiniai
požiūriai į
pilietiškumą

Tolimesnė
raida

Konceptuali mūsų
struktūra / sistema

Šiuolaikiniai
požiūriai į Europos
pilietiškumo ugdymą

Mūsų ugdomasis
požiūris į Europos
pilietiškumą

Pilietiškumo
scenarijai –
projektų pavyzdžiai

Dar vienas skirtumas, kurį pastebime lygindami institucines programas, išryškėja analizuojant jaunimo sektorių. Į klausimą “Mes sukūrėme Europą, o kaip “sukursime” europiečius?” Europos Sąjunga ir Europos taryba pateikia skirtingus atsakymus. Abi institucijos remiasi teiginiu, kad žmonėmis gimstama, o piečiais tampama, tačiau Europos Sąjunga stengiasi kurti Europą, kuri būtų “arčiau europiečių” (remiantis asmeninėmis tarpkultūrinėmis patirtimis, savanoriška veikla ir dialogu su jaunimu (European Commission, 2001, p. 17), tuo tarpu Europos taryba remiasi grupių tarpkultūrinėmis patirtimis, tarpkultūrinio mokymo, kaip apsaugoti mokymo aplinkas, darbu su informacijos perteikėjais ir sniego gniūžtės efektu.

Nepaisant šių skirtumų ir požiūrių įvairovės, abi institucijos tiki jaunimo veiklos svarba, t.y.: Europos identitetas gali būti sukurtas tik kaip bendrų vertybių sistema, paremta šalių tarpusavio sutarimu, o ne prievarta. Šia koncepcija remiasi dauguma Europos tarybos nutarimų, politinių jaunimo organizacijų dokumentų o taip pat ir neseniai išleistas Europos komisijos “Jaunimo dokumentas”, kuriame Europa apibūdinama kaip “demokratiškos vertybių lyderė” (European Commission, 2001, p. 52). Todėl galime teigti, jos abi svarbiausios Europos institucijos savo veiklą grindžia vieninga nuostata, taip pat kartu dirba propaguodamos “Europos pilietiškumą”. Europos taryba ir Europos Sąjunga šioje veikloje remiasi patirtimi ir stipriosiomis savo pusėmis, siekia kad šis bendradarbiavimas, kuris šiuo metu vyksta tik jaunimo veiklos srityje, vyktų ir kituose veikos baruose.

Kada Jūs paskutinį kartą girdėjote Europos Sąjungos ar Europos tarybos pranešimus dėl Europos pilietiškumo? Kaip “Europos pilietiškumas” buvo suvokiamas šiuose pranešimuose?

Pastarojo meto įvykiai

Niekas neabejoja teiginiu, kad visuomenė keičiasi. Ją įtakoja daug veiksnių, kurie dažnai yra vadinami “**postmodernistiniais**”. Šis apibūdinimas gali reikšti daug tendencijų ir krypčių, pavyzdžiui:

- informacinę revoliuciją, kuri atnešė begalę naujos informacijos ir naujų komunikacijos technologijų;
- esminius pasikeitimą žinių naudojimo ir kūrimo srityje;
- pasikeitusį identitetą (mažesni bendrų interesų ir vertybių akcentavimą);
- politikos esmės ir to, kaip piliečiai dalyvauja politiniuose procesuose pasikeitimą.

Visi šie pasikeitimai ženkliai įtakoja pilietiškumą (bei pilietiškumo švietimo ir mokymą). Niekas neabejoja, kad šie pasikeitimai įvyko arba vis dar vyksta, jų galimos pasekmės kol kas lieka neapibrėžtos ir neaiškios.

Kaip, Jūsų manymu, šie pasikeitimai įtakos pilietiškumo koncepciją?

Kai kurie tyrinėtojai teigia, kad identiteto koncepcija privalo likti ir liks pilietiškumo esme. Jų manymu, identitetas turi būti atskirtas nuo valstybės ir praplėstas geografine prasme nuo lokalinio iki globalinio suvokimo (Gilbert’as, 1992, p. 58).

Postmodernizmas
(žiūrėti 25 p.)

T-kit
apie Europos
pilietiškumą

Europos ir
pilietiškumo istorija

Šiuolaikiniai
požiūriai į
pilietiškumą

Tolimesnė
raida

Konceptuali mūsų
struktūra / sistema

Šiuolaikiniai
požiūriai į Europos
pilietiškumo ugdymą

Mūsų ugdomas
požiūris į Europos
pilietiškumą

Pilietiškumo
scenarijai –
projektų pavyzdžiai

Kiti mokslininkai tiki, kad tradicinis pilietiškumo suvokimas ilgainiui išnyks iš postmodernistinės visuomenės sąmonės. Jie teigia, kad atsiras nauja pilietiškumo forma, ji remsis visiškai naujomis koncepcijomis (Gilbert'as, 1992, p. 59).

Dar viena ganėtinai pesimistinė teorija nagrinėja postmodernizmo tendencijas visuomenėje. Šios teorijos šalininkai mano, kad "postmodernizmo tendencijos suteikia naujas pilietiškumo vystymosi galimybes" (Gilbert'as, 1992, p. 60).

Ilgą laiką Europoje buvo diskutuojama dėl identiteto, kaip pagrindinio pilietiškumo elemento, praplėtimo nuo lokalinio iki globalinio lygio. Šios diskusijos vyko ne tik tarp institucijų, pilietinės visuomenės organizacijos taip pat teigia, kad "Europos Sąjungos plėtra reikalauja "Europos pilietiškumo" koncepcijos praplėtimo" (European Youth Forum, 2001, p. 1).

Tačiau tuo tarpu, kai vyksta diskusijos dėl pilietiškumas koncepcijos atskyrimo nuo valstybės koncepcijos ir jos praplėtimo, vis daugiau žmonių teigia, kad pagrindinis pilietiškumo lementas – tai bendrų vertybių sistema, o ne geografinė priklausomybė. Tie, kuriems yra artimos Europietiškos vertybės ir yra Europos piliečiai, "jie gali būti Maskvoje, Kaire, Atėnuose ir Castrop Rauxeleje" (Lauritzen'as, 1998, p. 5).

Visas "pilietiškumo" koncepcijos ateities raidos teorijas galima suskirstyti pagal įvairius "pilietiškumo" koncepcijos interpretavimus:

- Ar valstybės koncepcija jau yra ant išnykimo ribos?
- Ar piliečių vertybės remiasi bendruomenės ar valstybės koncepcija?
- Ar "pilietiškumas" apskritai išliks ateityje?

Kitame skyriuje pateiksime kai kuriuos galimus atsakymų į šiuos klausimus variantus. Dar kartą norime pabrėžti, kad neįmanoma pateikti visų išsamių atsakymų, stengsimės tiesiog pateikti įvairių nuomonių ir teorijų pavyzdžius

T-kit
apie Europos
pilietiškumą

Europos ir
pilietiškumo istorija

Šiuolaikiniai
požiūriai į
pilietiškumą

Tolimesnė
raida

Konceptuali mūsų
struktūra / sistema

Šiuolaikiniai
požiūriai į Europos
pilietiškumo ugdymą

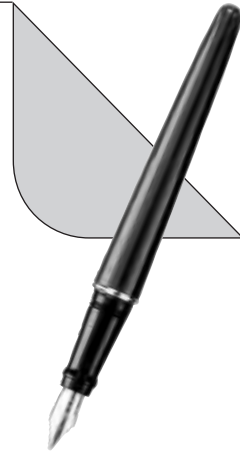
Mūsų ugdomas
požiūris į Europos
pilietiškumą

Pilietiškumo
scenarijai –
projektų pavyzdžiai

Postmodernistinė visuomenė

Pateikiame ištrauką iš Dr. Grenz'o knygos "Postmodernizmo pradžiamokslis" ("A Primer on Postmodernism"). Tikimės, kad ši citata Jums padės suvokti, ką vadiname "postmodernistine visuomene":

"Postmodernizmas – tai šiuo metu visuomenėje vyraujanti intelektinė nuotaika ir kultūrinė išraiška. Šios sąvokos kvestionuoja modernius idealus, principus ir vertybes. Šiuo metu postmodernizmas itin įtakoja mūsų visuomenę. Būdvardis "postmodernus" naudojamas apibūdinti įvairius požiūrius ir šio požiūrio produktus. Šiuo būdvardžiu dažnai apibūdinamos įprastos tradicinės kultūros išraiškos. Mes dažnai kalbame apie postmodernistinę architektūrą, meną ar teatrą. Postmodernizmas – tai postmodernizmo idėjų, požiūrių ir vertybių klestėjimo epocha, tai metas, kai postmodernizmas labiausiai veikia kultūrą. Tokia yra postmodernistinė visuomenė".

Postmodernizmas – www.counterbalance.org pateikiamas apibrėžimas

Bendras ir plačiausiai taikomas "postmodernizmo" apibrėžimas apibūdina literatūrą, meną, filosofiją, architektūrą, grožinę literatūrą ir literatūros kritiką bei kitas mokslo kryptis. Postmodernizmas – tai reakcija į mokslines ar objektyvias pastangas suvokti pasaulį. Iš esmės, postmodernizmas skeptiškai vertina apibendrintus, visoms grupėms, kultūroms, tradicijoms ir rasėms taikytinus paaiškinimus. Ši doktrina remiasi subjektyviu kiekvieno žmogaus tiesos suvokimu. Ir esmės, postmodernizmas skeptiškai vertina apibendrinimus, kurie taikomi visoms grupėms, kultūroms, tradicijoms, rasėms. Vietoj to, postmodernizmas akcentuoja kiekvieno žmogaus tiesos suvokimą. Postmodernizmo doktrina teigia, kad viską galime interpretuoti savaip. Pasaulį ir realybę mes visi suvokiame skirtingai savaip interpretuodami. Postmodernizmas remiasi konkrečia patirtimi, o ne abstrakčiais principais. Postmodernistai tiki, kad kiekvieno iš mūsų patirties pasekmės yra subjektyvios ir reliatyvios, o ne tikros ir universalios.

Žodis "postmodernizmas" susideda iš dviejų šaknų – "post" ("po to") ir "modernizmas". "Post" dėmuo išreiškia universalių principų neigimą. Postmodernistams trūksta optimizmo, kad jie propaguotų mokslines, filosofines ar religines tiesas, kuriomis būtų galima viską paaiškinti. Šios tiesos paprastai yra vadinamos "modernaus" proto savybėmis. Postmodernizmas ypatingas tuo, kad be skeptiško požiūrio į visiems priimtinius principus, ši doktrina kvestionuoja ir savo teiginius. Teiginys, kad universali tiesa neegzistuoja, be abejo, išskyrus postmodernizmo tiesas – jau pats savaime sau prieštarauja.

Svarbu atsiminti, kad vienas iš pagrindinių postmodernizmo bruožų yra tai, kad egzistuoja daug įvairių postmodernizmo krypčių, bei su "postmodernizmo" terminų siejamų teorijų. Dauguma žmonių mano, kad "postmodernizmas" privalo turėti daugiau nei vieną apibrėžimą. Arba, jų teigimu, taip tiesiog būtų saugiau. Tačiau viena aišku, kad visi apibrėžimai turi kelis bendrus bruožus. Vienas iš jų – tai įvairiapusiškumas. Postmodernizmas remiasi daugiakultūrine teorija. Iš esmės, tai reiškia, kad daugeliu atveju svarbios yra daugelio individų nuomonės, o ne atrinktu asmenybių požiūriai. Dažnai postmodernizmo rašytojai save apibūdina kaip "modernizmo" antipodus. Jie teigia, kad atskiri genijai dirbantys vienumoje negali sukurti didžiųjų darbų, kultūra negali būti skirstoma į "aukštąją" ir "žemąją", neegzistuoja viena visuotinai priimtina teisybė, kurios mes visi ieškome (galbūt, tai ir yra priežastis, kodėl neegzistuoja vienas visuotinai priimtas "postmodernizmo" apibrėžimas), taigi, nėra vienos išskirtinės Visatos teorijos.

Problema, su kuria susiduriame norėdami paaiškinti visko esmę, suvokti visko reliatyvumą ir nesiremti bendromis vertybėmis bei moraline atsakomybe, teigiančia, kas yra teisinga, o kas ne, yra ta, jog visa tai priklauso nuo socialinio ir kultūrinio konteksto. Įsigilinę į postmodernizmą, vargu ar galime smerkti praėjusių šimtmečių žiaurumą ar neseniai įvykusius teroristinius išpuolius, nes negalime nuspėti, ką mums atneš postmodernizmas.

T-kit
apie Europos
pilietiškumą

Europos ir
pilietiškumo istorija

Šiuolaikiniai
požiūriai į
pilietiškumą

Tolimesnė
raida

Konceptuali mūsų
struktūra / sistema

Šiuolaikiniai
požiūriai į Europos
pilietiškumo ugdymą

Mūsų ugdomasis
požiūris į Europos
pilietiškumą

Pilietiškumo
scenarijai –
projektų pavyzdžiai

Europos Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija

Europos Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija nustato pagrindines teises ir laisves (teisė į gyvybę, kankinimo uždraudimą, vergijos ir priverčiamojo darbo uždraudimą, teisė į laisvę ir saugumą, teisė į teisingą bylos nagrinėjimą, " nėra bausmės be įstatymo", teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą, minties, sąžinės ir religijos laisvę, saviraiškos laisvę, susitikimų ir asociacijos laisvę, teisė į santuoką, teisė į veiksmingą teisinės gynybos priemonę, diskriminacijos uždraudimą). Dar daugiau teisių suteikia šios konvencijos protokolai. Konvenciją ratifikavusios valstybės privalo garantuoti joje minimas teises visiems jų jurisdikcijoje esantiems subjektams. Konvencijoje taip pat numatytas tarptautinis įgyvendinimo mechanizmas. Tinkamam Konvencijos nuostatų įgyvendinimui užtikrinti Strasbūre buvo įsteigtas Europos Žmogaus teisių teismas. Teisme nagrinėjami asmenų ir valstybių iškelti ieškiniai. Europos tarybos ministrų komiteto prašymu Teismas gali įvertinti ir pateikti savo nuomonę dėl Konvencijos ir jos protokolų interpretavimo.

T-kit
apie Europos
pilietiškumą

Galimi ateities scenarijai – ateitis nebebus tokia, kokia būdavo anksčiau...

Susipažinę su pilietiškumo istorija bei pasikeitusiu kolektyviniu pilietiškumo suvokimu, apžvelkime pastarojo meto įvykius ir galimas ateities versijas, socialinius pasikeitimus, ir su pilietiškumo koncepcija susijusius įvykius. Siūlome Jums atlikti pratimą, kuris padės surasti atsakymus į su pilietiškumo koncepcija susijusius klausimus, kurie sąlygoja prieštaravimus ir nesutarimus. Tuo pat metu svarbu suvokti egzistuojančius apribojimus. Kaip rodo ilgametė žmonijos patirtis, ateities nuspėti neįmanoma.

Pažangios technologijos, globalizacija, migracija, aplinkos užterštumas, pokyčiai išsivysčiusių šalių demografinėje piramidėje, Europos Sąjungos plėtra, teroristų išpuoliai ir šių išpuolių pasekmės yra vieni iš svarbiausių socialinių-politinių pokyčių, kurie ženkliai įtakoja pilietiškumo koncepcijos suvokimą ir raidą.

Kiekvienas iš šių paminėtų reiškinių yra itin sudėtingas, jame sąveikauja daug skirtingų veiksmų, šie veiksniai sąlygoja įvairias pasekmes. Netrukus Jums pateiksime pagrindinių prieštaravimų aprašymus ir neatsakytus klausimus, kurie yra susiję su pilietiškumo sąvoka ir tai, kaip ją įtakoja minėti socialiniai pasikeitimai.

Kaip, Jūsų manymu, šie pasikeitimai įtakos pilietiškumo koncepciją?

Nauji santykiai tarp individo ir jo referentinės aplinkos/-ų

Dar visai neseniai individo referentinės aplinkos (t.y. tos grupės ar bendruomenės, su kurio mis save sieja individas) buvo ganėtinai ribotos ir aiškios. Tai buvo šeima, miestas, regionas, valstybė, draugai, bendradarbiai, religinė bendruomenė. Dalyvavimas šiose grupėse priklausė nuo "taisyklių" arba šių bendruomenių įpročių. Be kita ko, dalyvavimą apsprendė lytis, amžius, profesija bei socialinė-ekonominė žmogaus situacija. Taigi, anksčiau, žmogaus dalyvavimas referentinėse grupėse buvo ribotas, tačiau tuo pačiu metu ir aiškus.

Dabar, vykstant globalizacijos ir Europos integracijos procesams, vykstant pasaulinėms aplinkosaugos krizėms, kasdien atsirandant vis naujoms technologinėms galimybėms, mes esame priversti galvoti apie didesnes ir plačiau aprėpiančias referentines bendruomenes, pavyzdžiui, Europą ar visą pasaulį. Tuo pačiu metu tradicinės referentinės aplinkos silpnėja. Šie reiškiniai yra susiję, tarkim, su didžiule žmonių migracija valstybių viduje bei migracija tarp atskirų valstybių.

Individai ir piliečiai dažnai teigia, jog jaučia pasaulyje vykstančių reiškinių poveikį jų gyvenimui. Tuo pat metu jie dažnai jaučia, kad ši įtaka yra neaiški ar netiesioginė.

Kitaip tariant, informacijos, ekonomikos, aplinkosaugos ir tarpusavio priklausomybės prasme pasaulis vis mažėja. Tuo pačiu metu, individai vis sunkiau gali įtakoti juos supantį pasaulį. Panašu, kad žmonės gali labai paprastai tapti tiesiog filmu žiūrovais, tačiau jiems sunku vaidinti šiuose filmuose (tame tarpe ir jų pačių filme).

"Pasaulis mažėja, tačiau jį vis sunkiau ir sunkiau įtakoti"

Nors šias apibendrintas išvadas galime įrodyti moksliniais tyrimais (žiūr.: *"Life Chances and Livelihoods"* (2000), U.N. Publications, Ženeva), nereikia pamiršti, kad pastebime daug džiuginančių išimčių, kai pasišventę savo referentinėms grupėms individai aktyviai dalyvauja ir įtakoja savo bendruomenes.

Europos ir
pilietiškumo istorija

Šiuolaikiniai
požiūriai į
pilietiškumą

Tolimesnė
raida

Konceptuali mūsų
struktūra / sistema

Šiuolaikiniai
požiūriai į Europos
pilietiškumo ugdymą

Mūsų ugdomasis
požiūris į Europos
pilietiškumą

Pilietiškumo
scenarijai –
projektų pavyzdžiai

T-kit
apie Europos
pilietiškumą

Europos ir
pilietiškumo istorija

Šiuolaikiniai
požiūriai į
pilietiškumą

Tolimesnė
raida

Konceptuali mūsų
struktūra / sistema

Šiuolaikiniai
požiūriai į Europos
pilietiškumo ugdymą

Mūsų ugdomasis
požiūris į Europos
pilietiškumą

Pilietiškumo
scenarijai –
projektų pavyzdžiai

Svarbiausia šiame etape yra pabandyti sukurti naujus artimesnius ir labiau subalansuotus individo ar piliečio ir referentinės/-ių bendruomenės/-ių santykius, kurie būtų pagrįsti aktyviu piliečių dalyvavimu jose.

Tokie šūkiei, kaip “Galvokite globaliai, veikime lokaliai” ir “Apmastykime informaciją ir veikime” skatina grupes remti joms priklausančių individų aktyvų dalyvavimą visuomenėje. Nevyriausybinės organizacijos veikia kaip tarpininkai tarp piliečių ir politinių struktūrų. Jos skatina pilietinės visuomenės piliečių dalyvavimą ir aktyvią demokratiją. Įvairios lobistų grupės siekia, kad jų sprendimus priimančias asmenys atsižvelgtų į jų interesus.

Tačiau vis tik panašu, kad visos šios iniciatyvos negali visiškai užpildyti tarp piliečių ir sprendimus priimančių asmenų atsivėrusios erdvės mūsų visuomenėse. Vis dar svarbu subalansuoti šį santykį, labiau atsižvelgiant į individų interesus bei jų santykius su savo referentine bendruomene.

Europa ir likęs pasaulis

Svarbiausi dabartiniai ir ateities socialiniai įvykiai (t.y. technologijų pažanga, globalizacija, migracija, aplinkos užterštumas) įtakoja visą pasaulį. Todėl priimdami sprendimus dėl Europos pilietiškumo nepamirškime ir likusio pasaulio kasdienybės bei lūkesčių.

Šimtmečius trukęs pasaulio “europinimas” (kolonizacija, politinių, socialinių ir kultūrinių modelių paplitimas, šaltasis karas) turi pagaliau baigtis. Metas Europą “globalizuoti”, t.y.: ją traktuoti iš platesnės globalinės perspektyvos.

Europos pilietiškumas neturi tapti atskirų teisių ir privilegijų rinkiniu. Priešingai, kadangi europiečiai gyvena itin palankiose sąlygose (palyginus su kitomis pasaulio vietomis), tai turėtų sąlygoti taikos, demokratijos, žmogaus teisių ir ekologiškai teisingo požiūrio į aplinkosaugą plitimą.

Dėl savo istorijos ir dabartinio vaidmens pasaulinėje bendrijoje, Europa užima svarbią poziciją ir turi prisiišti atsakomybę už likusį pasaulį. Mūsų istoriniai ryšiai su kitomis valstybėmis, esančiomis ne Europoje gali mums padėti “suprasti pasaulį”. Anksčiau mes tik teigėme, kad turime tai padaryti, dabar atėjo metas veikti. Pasinaudoję savo ekonomine ir politine galia, mes galime sukurti efektyvius mechanizmus, kurie padėtų siekti bendros gerovės, geresnių gyvenimo sąlygų ir galimybių ne Europoje gyvenantiems žmonėms.

Stengiantis nekalbėti iš Euro-centristo pozicijų, galime pabrėžti, kad svarbu taip “atnaujinti” Europos pilietiškumo koncepciją, kad joje atsispindėtų europiečių išpareigojimai likusiai žmoniškai. Europos pilietiškumo turėtų būti suprantamas kaip Europos piliečio išpareigojimai pasauliui. Tai turėtų padėti kuriant taikias ir demokratines visuomenes visame pasaulyje. Šiose visuomenėse turi būti gerbiamos žmogaus teisės, jos turi remtis ekologišku požiūriu į aplinką.

Etiškas atsakymas

Mokslininkai teigia, kad pastaruoju metu pasaulis tapo toks mažas, ir mes visi tapome tokie tarpusavyje susiję, kad drugelis plazdendamas savo sparneliais Amazonės drėgnuosiuose miškuose gali sukelti didžiulę audrą kitoje žemės pusrutulio dalyje. Šis principas paprastai yra vadinamas “Drugelio efektu”.

Šiandien mes suvokiame, kad dabar kaip niekada anksčiau jaučiamas šis “Drugelio efektas”. Jis atneša ir teigiamų, ir neigiamų pasekmių. Šis suvokimas mus turėtų paskatinti elgtis geriau.

Nereikia nuvertinti politinių, kultūrinių ir religinių skirtumų, tačiau pastaruoju metu vykstantys socialiniai procesai (komunikacinės technologijos, ekonomikos globalizavimas, Europos integracijos procesai, migracija) suartina visus pasaulio žmones.

T-kit
apie Europos
pilietiškumą

Europos ir
pilietiškumo istorija

Šiuolaikiniai
požiūriai į
pilietiškumą

Tolimesnė
raida

Konceptuali mūsų
struktūra / sistema

Šiuolaikiniai
požiūriai į Europos
pilietiškumo ugdymą

Mūsų ugdomasis
požiūris į Europos
pilietiškumą

Pilietiškumo
scenarijai –
projektų pavyzdžiai

Tuo pačiu metu žinios ir pasikeitimas informacija kaip niekada anksčiau mums aiškiai parodo, kokios yra pačios svarbiausios šiandieninės žmonijos problemos. Pavyzdžiui, Jungtinių Tautų agentūros kiekvienais metais mums primena, kad dabar yra svarbiausia sumažinti skirtumus tarp galingųjų ir bejėgių, laisvųjų ir tų, kurių teisės yra suvaržytos, privilegijuotųjų ir pažemintųjų. Ir, deja, šie skirtumai vis labiau gilėja.

Per tą laiką, kai perskaitysite šį paragrafą, pasaulyje gims 7 kūdikiai. Jų mamos juos globos, maitins, ramins ir rūpinsis jais. Taip elgiasi visos mamos. Prigimtiniai dalykai yra būdingi visiems žmonėms. Tačiau dauguma šių kūdikių gyvens vargšų pasaulyje, ir tik keli iš jų – toje nedidelėje pasaulio dalyje, kuri gali pasigirti klestėjimu. Dauguma jų gyvens sąlygomis, kurias mes pavadintume nežmoniškomis (ištrauka adaptuota iš Kofi'o Annan'o kalbos atsiimant Nobelio premiją 2001 m.)

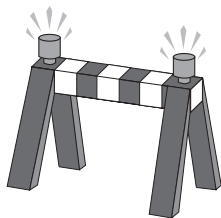
Informacija, komunikacinės technologijos, tarptautiniai integracijos procesai ir globalizacija suartina žmoniją. Tuo pačiu dėl augančių skirtumų tarp privilegijuotųjų ir beteisių ji tampa vis labiau ir labiau susiskaldžiusi. Šios unifikacijos ir susiskaldymo tendencijos egzistuoja vienu metu, nors ir prieštarauja viena kitai. Tai didžiulis ekonominis, socialinis, politinis, kultūrinis ir šveitimo paradoksas ir iššūkis visai žmonijai. Šią sudėtingą situaciją mes turime išspręsti ne tik dėl to, kad, jei to neatliksime, situacija mūsų "globaliame kaime" ateityje dar labiau pablogės, bet taip pat ir dėl to, kad tai susiję su mūsų žmogiška prigimtimi, mūsų žmogišku orumu ir sugebėjimu gyventi kartu.

“Žmonių daugėja, tačiau tuo pat metu mes tampame vis labiau susiskaldę”

Išspręsti šią situaciją galime pasitelkę asmeninius ir kolektyvinius resursus. Pirmiausia tai galėtų būti etiškas atsakymas, pagrįstas solidarumu ir tarpusavio pagarba. Tik taip mes galėsime pakeisti dabartinę situaciją. Šis etinis bendrumas galėtų būtų solidarumo ir tarpusavio pagarbos pagrindas. Šia koncepcija galėtų remtis “atnaujintas” pilietiškumo suvokimas ir skirtingi ekonominiai, socialiniai, politiniai, kultūriniai ir švietimo ryšiai, kurie galėtų pasitarnauti gerinant šiandieninę padėtį. Kitame skyriuje mes išnagrinėsime, kaip suvokiame šią koncepciją per Europos pilietiškumo prizmę.

Kokios, Jūsų manymu, turėtų būti pagrindinės vertybės, kuriomis turėtume remtis šiuos pasikeitimų metu?

Papasakokite, kaip, Jūsų nuomone, atrodys Jūsų valstybė (arba Europa, arba pasaulis) po 20 metų. Galite nupiešti, sukurti koliažą, suvaidinti, pasidalinti savo vizijomis, aptarti su pilietiškumu susijusius pasikeitimus.